

Weindl Gáspár: „Idén olyat hajtottunk végre Selmezbányán, amit még a világon sehol!”

Weindl Gáspár hirtelen, szinte a semmiből robbant be a bányászok életébe. Most megkérdeztük a bányatiszté avatott tiroli bányamestert a robbantásról és arról, hogy honnan jutott eszébe a puszkapor felhasználása a bányákban.

Köszönjük, hogy elfogadta a meghívást Weindl bányatiszt! Mesélne a próbarobbantásról és annak helyszínéről?

Sikeres próbarobbantást hajtottunk végre Selmezbányán, Felső-Biber táróban 1627. február 8.-án. A próbarobbantást én vezettem több méltóság körében, mint Montecuccoli Jeromos a Brenner-szövetkezet főrésztvényese, Putscher György bányamester, Pistorius Gáspár bányaesküdt és Spilberger Kristóf bányabírói írnok.

Mitől nevezhető sikeresnek a próbarobbantás? Milyen szempontok alapján értékelték?

A próbarobbantás sikeres volt, hiszen az ácsolatban nem tett kárt és az utána keletkezett füst is fertályóra alatt eloszlott mindenféle kellemetlenség nélkül, de az eredmény ellenére a bizottság megállapította, hogy „egyszerre több helyen nem lesz tanácsos lőni”.

Mire gondol a testület azzal, hogy „egyszerre több helyen nem lesz tanácsos lőni”?

Ha egyszerre több helyen lőnénk, akkor a vajúrokat akadályoznánk a munkájukban.

A siker után egyből felajánlották Nagyságodnak a Dániel-ágot, mivel ott a túl keménykőzet akadályozta az előrehaladást. Örült az ajánlatnak?

Elfogadtam az ajánlatot, de munkaerő hiányában fölhatalmazást és útlevelet kértem, hogy Tirolból hozassak be munkásokat. Az új munkásokkal remek tempóban haladunk, elégedett vagyok a teljesítményükkel.

Már a kísérleti fejtésnél megmutatkozott, hogy Kegyelmed sikerét nem mindenki fogadta boldogan. Miért volt szükség a kísérleti fejtésre, ha a méltóságok első kézből tapasztalták a robbantást?

A fejtés a költségek megállapítása végett történt, de a Felső-Biber tárói sáfár: Preier és a bánya felügyelője: Melchior Kristóf meghamisították az eredményt és a kétheti munkát, négyhetinek állították be. Ezt nem tűrtem és panaszt emeltem, ahol a próbafejtésnél dolgozó munkásaim, Hagger János, Pölnitzer Ádám és Sedemockh Dániel egyöntetűen vallották, hogy teljesítményük csak két hétre vonatkozik.

Nem kell rosszakarónak lenni, hogy Kegyelmed rossz fényben tüntessék fel. Állítások szerint Kegyelmed egy összeférhetetlen, iszákos ember, aki magától is rengeteg balhét okoz.

Felesleges bizonygatnom az ellentétjét, ha több írásos szöveg is alátámasztja, hogy több balhé részese is voltam. Mentségemre legyen, hogy alkohol hatása alatt tettem ezeket.

A robbantás egy hatékonyabb módszernek bizonyult az eddig használt technikákkal szemben. Tudna mondani egy ilyen, mára már elavulófélben lévő eljárást?

Ilyen elavult módszer a tűzvetés. Ez úgy történt, hogy a munkahelyen tüzet raktak, annak oldalait és homlokát kitisztították, s amikor azok elég izzók voltak, hideg vízzel leöntötték, hogy megrepedezzen. Az így keletkezett repedésekbe ütötték be aztán az ékeket, s feszegették le a kőzetet, kisebb-nagyobb darabokban.

A bányabeli robbantás elterjedésével újabb eszközökre volt szükség, amik hatékonyabbá tették a puskapor használatát. Milyen új szerszámokról van szó?

A robbantás jelentősen átalakította a bányászás folyamatát, így jelent meg a két- és hárommemberes lyukfúró, amivel úgy vájnak lyukat a kőzetbe, hogy egy ember fogja a négyszögletes fúrószárat, melyre egy vagy két ember ráver a kalapáccsal, eközben a tartó fordít rajta, hogy a lyuk gömbölyű maradjon. Ebbe a lyukba töltik aztán a puskaport, amit bükkfa cövekkel, vagy, ahogy mi hívjuk „fojtóékkal” fojtanak le és azt 2-3 cm vastag vaslemezzel zárják le, amit rögzítenek. Ezekbe gyújtócsatornát hasítanak, majd lőpor vagy kénszalag útján eszközölik a gyújtást.

Az újítással nem csak a termelés nőtt meg, de a veszélyforrások száma is. Így a Thurzó János által alapított bányatársláda fontosabb lett a bányászok körében. Elmondaná az olvasóknak mi is ez a bányatársláda?

A bányatársláda egy biztosítási rendszer a bányászoknak, ami baleset esetén pótolja a kieső jövedelmet és a kórházi ellátást is biztosítja a gyengélkedő bányásznak. Ha a bányász, lerokkan, akkor egy megállapított végkielégítést vagy rendszeres nyugbért kap kárpótlásul. Halála esetén az özvegyet és árvákat segítették ebből a pénzből.

Ki fizeti ezt a biztosítást?

A pénzt a bányászok maguk fizetik, de néha a bányatulajdonosok is kiegészítik.

Utolsó kérdés: honnan jött az ötlet, hogy bányában robbantsanak?

Montecuccoli Jeromosnak, a Brenner-szövetkezet főrésztulajdosának jutott az eszébe, hogy a várak aláaknázásánál használt lőport, nem-e használhatnánk fel selmecebányai kemény kőzetekhez, ezzel meggyorsítva és megkönnyítve a munkálatokat. Így kerültem Selmecebányára, ahol kikísérleteztem ezt az új technikát.

Köszönjük, hogy időt szakított ránk!

Mi pedig, a calendarium összeállítói mi mást is írhatnánk eme világraszóló technológiai újítás után, mint hogy a lehető legtöbb Weindl Gáspár jöjjön még világra a bányavárosok vidékén!

Forrásaink:

- https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1961_1/faller.pdf
- <https://ado.hu/ado/az-onkentestol-a-kotelezoig-a-tarsadalombiztositas-a-ii-vilaghaboruig-1-resz/>